

Садржај:

- * *О потреби изучавања Европског монетарног права на домаћим правним факултетима*, стр. 1
- * *Монетарни спорови у праву ЕУ*, стр. 2
- * *Институционални модели новог макроекономског управљања у ЕМУ*, стр. 3
- * *Комитет за међународно монетрано право*, стр. 4

О потреби изучавања Европског монетарног права на домаћим правним факултетима

Основни разлог за изучавање науке међународног монетарног права огледа се у потреби правног регулисања међународних монетарних односа који мењају домашјај компоненти монетарног суверенитета. Процес еволуције међународног монетарног права, а посебно његових кључних института попут монетарног суверенитета, најбоље илуструје садашња структура монетарног права Европске уније. Наиме, у условима дужничке кризе државе чланице су постале посебно свесне значаја који правни концепт координације економске политике остварује на нормативну и економску ефикасност монетарних решења. Такође, примарни извори монетарног законодавства су, услед своје ригидности и отежаног поступка новелирања, у извесном смислу постали реликт традиционалних поставки економске интеграције и стога су морали бити допуњени одредбама секундарног законодавства оличеног у новим институционалним моделима економског управљања попут Европског семестра, Споразума о конституисању Европског стабилизационог механизма и Фискалног споразума који су иницирали и спорове пред Европским судом правде. Поступање врховне судске инстанце у фискалним споровима (везаним за примену фискалних правила) и монетарним споровима (у којима је дошло до пуне реализације активне и пасивне процесне легитимације Европске централне банке), указало је на нужну потребу образовања судија и стицања специјализованих знања из области монетарног права. Улога меког права је у оптималном регулисању монетарних односа је круцијална, јер оно балансира између изузетно динамичних монетарних дешавања који захтевају интервенцију јавне власти, са једне стране и недовољно прилагодљивих примарних монетарних правних извора чија спора и компликована промена потенцијално прети да продуби спољашњи *time-lag* у делу који се тиче жељеног резултата, са друге стране. То не значи да секундарни правни извори стоје у конфликтном односу са примарним, јер не смемо заборавити да су примарни правни происи *conditio sine qua non* одређивања монетарног поретка и његовог легалитета и легитимности, али хибридни карактер монетарног права у одређеним околностима предност може дати и преседанима представљеним у секундарном законодавству (сетимо се случаја клаузуле забране солидарне одговорности за јавни дуг која је релативизирана у пракси).

Веома важан корак у увођењу дисциплине Монетарног права на правним факултетима у Србији као самосталног предмета од огледа се у чињеници да је у септембру 2020. године Правном факултету Универзитета у Нишу додељен трогодишњи пројекат у оквиру Еразмус+ Жан Моне програма Европске уније, за организовање наставе и научних истраживања у области европског монетарног права. Жан Моне модул за европско монетарно право је успостављен у оквиру основних академских студија права, али је намењен и студентима мастер и докторских студија права, као и правницима из праксе (правосуђе, адвокатура, јавно управа). У оквиру Жан Моне модулу студенти ће проучавати питање нормативне и економске ефикасности фискалних правила у Европској унији и њихов утицај на домаће монетарно законодавство, као и право Европске централне банке, које се процесом дезинтеграције из општег монетраног права ЕУ развило као самостална научна дисциплина. Такође, студенти ће по први пут имати прилику да се детаљно упознају са карактеристикама и исходима монетарних спорова у ЕУ у којима долази до пуне реализације активне и пасивне процесне легитимације европских монетарних агената и монетарне надлежност Европског суда правде, као и правни механизми европског економског управљања у Европској унији, односно међудржавни споразуми који су у функцији обезбеђивања правне и економске стабилности у ЕМУ. Очекује се да савладавањем Жан Моне модула полазници курса моћи успешно да прате, критички истражују и анализирају, како класичне, тако и савремене трендове у правном регулисању монетарних токова и политике ЕУ; компетентно, научно и аргументовано расправљају, истражују и презентују резултате свог научног рада који ће допринети развоју научне мисли у области проучавања монетарног права ЕУ; и раде на делатностима истраживања, организације и оптималног монетарног управљања, монетарног саветовања и сличним активностима које су обухваћене садржајем Жан Моне модула. У наведеним односима, уз одговарајућу допуну знања из других предмета, полазници курса ће бити оспособљени за рад на

потписивању и примени међународних уговора и докумената из области Европског монетарног права и партиципације у раду међународних монетарних институција.

Монетарни спорови у праву ЕУ

Правни субјективитет ЕЦБ је веома развијен и специфичан што с обзиром на њену улогу међународном монетарном поретку и није толико изнећејујуће. Институционална структура ЕЦБ се од почетних година њеног оснивања увек развијала и прилагођавала текућим збивањима на монетарној сцени, како у погледу формалних, тако и суштинских елемената што је у великој мери утицало на еволуцију њених надлежности која је у првим годинама Уније била изграђена на темељу класичних монетарних поставки о томе шта јесу задаци централне банке и како треба бити организовано њено пословање, преко осавремењивања класичних постулата новим задацима из терена фискалне и других сегмента опште економске политике, до прихватања потпуно нових (за неке теоретичаре помало радикалних) ставова о поимању ЕЦБ као властитог законодавца чије право постоји изван комунитарног копруса ЕУ и егзистира независно од њега (или барем равноправно са њим).

Монетарни спорови представљају посебну категорију управних спорова у којима се решава о поступању централне банке, тачније, одлучује се о управноправној природи аката врховне независне монетарне институције. Чињеница је да у савременом монетарном праву централне банке све више наликују независним агенцијама које уживају значајно место у уставном поретку земље и чије одлуке имају битне импликације на буџет и јавне финансије, где се њихове надлежности разрађују посебним законима и подзаконским актима. У разматрању монетарних спорова од стране суда, потребно је указати на чињеницу да постоје одређене сличности у начину конституисања и организовања правосудних органа и највише монетарне институције, а које се огледају у томе да обе институције јесу одраз кредибилитета обећања које је влада дала својим и грађанима и да су идејни елементи законодавца код обе институције присутни у делу које треба да им гарантује независност у раду и спечавање последица евентуалног застрашивања од стране носиоца других облика власти. Суштинска разлика се тиче статуса главних циљева ових двеју институција, јер код централне банке реализација монетарне стабилности јесте економско стање коме се тежи у општој јавној политици, док је принцип владавине права за који се суд залаже темељна поставка за изградњу сваке јавне политике. Емпијска истраживања која су за предмет имала утврђивање корелација између судијске независности и независности у раду централне банке, упућују на закључке да у земљама у којима се опажа виши степен судске независности у раду, обично постоје и институционална решења која гарантују већи степен независности у раду централне банке. Са друге стране у организацији рада судова у свим земљама постоји вишестепени систем заштите, независно од тога да ли се ради о споровима из опште или посебне судске надлежности, док у случају монетарне политике све одлука доноси централна банка унутар јединствене структуре која није диференцирана као судска. Разлика, такође, постоји на терену агенцијских трошкова, јер судије и централна банка имплементирају своје интересе које сматрају најбољим (не личне, већ интереса које им налаже струка зарад очувања јавних добара каква су ефикасно правосудје и монетарна стабилност) што не мора увек (и није очекивано) да се покlope са интересима оних који су их делегирани, односно изабрали на ту функцију, јер је више добро зарад појединачног (које се понекад мора “жртвовати”) нешто што се имплиците подразумева у раду ових органа.

Надлежност ЕЦБ на пољу стварања тзв. меког законодавства је од непроцењивог значаја за науку савременог монетарног права, јер је њихово фактичко дејство у правном саобраћају далеко од уобичајеног језичког значења атрибута „меког“ садржаног у опште прихавћеној класификацији правних аката. Смернице, упутства, мере, саопштења, схватања и програми које Европска централна банка примењује представљају неизоставну и незаобилазну фактичку грађу за попуњавање правних празнина у прописима ЕМУ који не могу бити замењени ни једном другом врстом правног акта. Примарно монетарно законодавство није успешно имплементирано током кризе због своје ригидности и претераног формализма који би му дозволио промену и прилагођавање на новонастале околности (које нису постојале у моменту писања самог решења садржаног у њима), али и проблема усаглашавања рада и понашања различитих субјеката који учествују у његовом усвајању. ЕЦБ је својим поступањем у моментима кризног менаџмента показала спремност да проблем друштвеног трошка укључи у своје програме и тиме своје операције реализује на „хуманији начин“ и целокупном појму монетарне политике ЕУ да преко потребну „људску компоненту“ која економским категоријама садржаним у правним инструментима пружа оправдање и оплемењује својеврсним духом.

Видети:

1. Rene Smits and Al., *The Banking Union and Union Courts: Overview of Cases as of 20 April 2022* (<https://ebi-europa.eu/publications/eu-cases-or-jurisprudence/>).
2. *Building Bridges: Central Banking Law in an Interconnected World*, ECB Legal Conference 2019, Frankfurt am Meine. <https://www.ecb.europa.eu/pub/pub/legal/html/index.bg.html>

Институционални модели новог макроекономског управљања у ЕМУ

Проблеми који се уочавају у праву Европске уније у условима глобалне економске и финансијске кризе наметнули су потребу реформисања институционалних оквира управљања у ЕМУ. Институционални оквири новог економског управљања настали су изван оквира примарног права и аката секундарне легислативе и уобличени су одредбама *Европског семестра*, *Споразума о конституисању европског стабилизационог механизма* и *Споразума о стабилизацији, управљању и координацији у ЕМУ*. Концепт новог економског управљања се заснива на редефинисању функционисања ЕМУ на принципу постизања широких консензуса различите садржине и специфичне правне природе. У том смислу, поједини аутори предлажу приступ који се базира на *европском федерализму*, где се координација економских политика остварује финансијским трансферима од центра ка периферним тачкама. Такав институционални механизам значио би у пракси удаљавање од вредности традиционалних механизма економског управљања и промену нормативне основе за формирање репрезентативних политичких институција Уније. Европски семестар се може посматрати као годишњи циклус усмеравања и праћења економске политике. Европски семестар означава облик *ex ante* координације економских политика држава чланица сходно циљевима Пакта о стабилности и расту и Стратегије Европа 2020. Овај механизам настао је након иницијатива Комисије покренутих током 2010. године за променом економског модела управљања који је у условима кризе показао значајне слабости. У Европском семестру се најбоље може уочити напор Заједнице да консолидује, синхронизује и прошири постојеће форме координације економске политике. У погледу своје правне природе, Европски семестар припада облику *међуграничне и унакрсне политичке сарадње*. Елементи међуграничне координације огледају у чињеници да Комисија врши евалуацију националних планова и програма реформи и оцењују њихову компатибилност. Како се Семестром повезују циљеви фискалне и економске политике на интегралан начин, примећују се и обележја унакрсне политичке координације. Код примене Европског семестра не постоје санкције због чега он припада облику *меке координације* која се заснива на методама финог притиска. Од примене првог Европског семестра дошло је до усвајања значајних комунитарних аката који су допринели његовој бољој примени. У том смислу је веома значајно анализирати допринос пакета законодавних мера утврђен институционалним правним аранжманима *Six Pack*, који је требало да допринесе стварању повољнијег правног окружења за примену новог концепта економског управљања. Пакет шест садржински обухвата *пет Уредби* и *једну Директиву* са циљем увођења санкција ради избегавања прекомерних дефицита кроз надзор над извршавањем буџета и обезбеђења неопходне транспарентности јавних финансија. Новим законодавним мерама које су ступиле на снагу током 2011. године ојачан је механизам Европског семестра и створени су правни услови за продубљену фискалну консолидацију. Значајно је напоменути да је Пакет шест усвојен на основу снажне иницијативе Европског парламента, који је по први пут од обликовања економске политике ЕМУ преузео водећу улогу у процесу координације инстирајући да се свим мерама предвиђеним овим правним аранжманом води обједињена расправа. Пакет шест је усвојен у околностима када традиционални механизми координације оличени у општим смерницама и одредбама Пакта о стабилности и расту нису могли да се благовремено реформишу и прилагоде последицама глобалне финансијске кризе услед чега се захтевало хитно реаговање комунитарних институција

Споразум о стабилизацији, придруживању и координацији у Економској и монетарној унији (*Treaty on Stability, Coordination and Governance in the Economic and Monetary Union*) закључен је 30. јануара 2012 године, током неуспешних преговора држава чланица о лимитираним дерогацијама оснивачких уговора. Циљ овог акта јесте јачање економских стубова економске и монетарне уније кроз поштравање буџетске дисциплине деловањем правила утврђених Фискалним споразумом, успостављање чвршће координације економске политике и боље управљање еврозоном ради реализације макроекономске стабилности, одрживог привредног раста и социјалне кохезије. Споразумом се уговорним странама утврђује обавеза да своје буџете доведу у стање суфицита или равнотеже (тзв. „златно правило“ класичних јавних финансија), што захтева конвергенцију средњерочних буџетских циљева у роковима које одреди Комисија.

Видети:

- https://economy-finance.ec.europa.eu/economic-and-monetary-union/what-economic-and-monetary-union-emu_en
- <https://eur-lex.europa.eu/EN/legal-content/summary/treaty-on-stability-coordination-and-governance-in-the-economic-and-monetary-union-also-known-as-the-fiscal-compact.htm>

Комитет за међународно монетарно право (International Monetary Law Committee of International Law Association – MOCOMILA)

Велики допринос у развоју савременог европског и међународног монетарног права пружа Комитет за међународно монетарно право, који дејствује при Удружењу за међународно право (основан 1957. године).

Рад овог најутицајнијег Комитета Удружења укључује свеобухватно, аргументовано и критичко проучавање правних аспеката новца, система плаћања, валутних односа и концепта финансијске стабилности.

Предмет проучавања Комитета посебно укључује проучавање следећих области:

- дефинисање међународних финансијских стандарда;
- процедуралне аспекате њиховог развоја и имплементације;
- примене на различите секторе и корпоративне структуре у оквиру шире финансијске индустрије;
- адаптацију основних принципа из индустријализованих економија на тржишта у развоју и друге правне традиције (нпр. Исламско банкарство);
- правна питања везана за Европску економску и монетарну унију, догађаје у другим (ванправним) областима према подручјима у области валуте и коришћењу девиза (посматрано из међународне перспективе);
- прекограничне сарадње и изазове у напорима финансијске индустрије за борбу против прања новца и финансирања тероризма, као и прекограничне сарадње за промовисање отпорности у финансијском сектору;
- питања која се односе на контролу капитала у споразумима о слободној трговини и инвестицијама (нарочито у сегменту сарадње са Комитетом Удружења за међународно право о страним улагањима);
- реструктурирање државног дуга (политика управљања јавним дугом и то превасходно јавним зајмом) и;
- питања међународног финансијског права која произлазе из несолвентности међународних финансијских институција.

Комитет је састављен од водећих теоретичара међународног монетарног права, највиших функционера из међународних монетарних институција, централних банака и угледних адвоката са вишегодишњим искуством у области монетарних спорова који представљају посебну категорију управних спорова. Комитет данас делује као главни иницијатор нових тенденција из ове гране праве, организује конференције посвећене питању међународних монетарних односа и одржава редовне састанке чији извештаји представљају незаобилазан извор правилне примене међународног монетарног права посматрано на глобалном нивоу.

На овај начин пружа се велики допринос уобличавању дисциплине међународног монетарног права на начин на који оно то заслужује и демистификује садржина међународних валутних односа који грађанима често делују веома апстрактно и под „велом“ финансијских интереса глобалних актера несхватљивим обичним грађанима, који имају право да живе у привредним системима који су монетарно стабилни.

Види:

- www.mocomila.org.

ПРЕДСТОЈЕЋИ ДОГАЂАЈИ:

- **Промотивни догађај „Отворени дани Монетарног права Европске уније“ (04.12.2020. у 12 часова, онлајн Правни факултет Универзитета у Нишу)**

Љубазно обавештавамо све заинтересоване студенте основних, мастер и докторских студија права, дипломиране правнике и јавност да ће у петак, 04.12.2020. године у 12 часова на Правном факултету Универзитета у Нишу бити одржан промотивни догађај Жан Моне модула за Европско монетарно право под називом "Отворени дани монетарног права ЕУ" у оквиру кога ће пројектни тим Модула ближе представити пројектне активности будућим полазницима и указати на практични значај ове гране права на животни стандард грађана заинтересованој јавности. Узимајући у обзир ситуацију проузроковану пандемијом COVID-19 и обавезну примену епидемиолошких мера за заштиту живота и здравља, промотивни догађај ће бити реализован онлајн путем ZOOM платформе која ће бити бесплатна за учеснике.

- **Жан Моне радионица "Правни изазови у регулисању дигиталних валута" (четвртак, 29.04.2021. у 14 часова, онлајн Правни факултет Универзитета у Нишу)**

Љубазно обавештавамо све заинтересоване студенте основних, мастер и докторских студија права, дипломиране правнике и јавност да ће у четвртак, 29.04.2021. године у 14 часова на Правном факултету Универзитета у Нишу бити одржана онлајн радионица Жан Моне модула за Европско монетарно право под називом "Правни изазови у регулисању дигиталних валута" (у оквиру које ће се разматрати питања везана за употребу електронског новца у монетарном праву ЕУ, концепт централног банкарства ЕУ и дигиталних валута, положај Европске централне банке, предности и недостатке коришћења дигиталних валута, имплементацију монетарног суверенитета у условима дигиталне револуције и анализирати монетарноправни аспекти домаћег Закона о дигиталној имовини). Узимајући у обзир ситуацију проузроковану пандемијом COVID-19 и обавезну примену епидемиолошких мера за заштиту живота и здравља, радионица ће бити реализована онлајн путем ZOOM платформе која ће бити бесплатна за учеснике. Сви учесници радионице добиће сертификате о учествовању.

- **Жан Моне округли сто "Монетарни спорови у праву ЕУ" (четвртак, 20.05.2021. у 13 часова, онлајн Правни факултет Универзитета у Нишу)**

Љубазно обавештавамо све заинтересоване студенте основних, мастер и докторских студија права, дипломиране правнике и јавност да ће у четвртак, 20.05.2021. године у 13 часова на Правном факултету Универзитета у Нишу бити одржан онлајн округли сто Жан Моне модула за Европско монетарно право под називом "Монетарни спорови у праву ЕУ" (у оквиру кога ће се разматрати питања везана за природу и општа и посебна обележја монетарних спорова у праву ЕУ, процесну легитимацију Европске централне банке, монетарну јурисдикцију Европског суда правде и анализирати најзначајнији монетарни спорови из праксе Европског суда правде). Узимајући у обзир ситуацију проузроковану пандемијом COVID-19 и обавезну примену епидемиолошких мера за заштиту живота и здравља, округли сто ће бити реализован онлајн путем ZOOM платформе која ће бити бесплатна за учеснике. Сви учесници округлог стола добиће сертификате о учествовању.

- **Жан Моне гостујуће предавање проф. др Маје Настић на тему "Корпоративна одговорност за поштовање људских права" (понедељак, 11.04.2022. године у 15 часова, онлајн Правни факултет Универзитета у Нишу)**

Љубазно обавештавамо полазнике Жан Моне модула за Европско монетарно право да ће у понедељак, 11.04.2022. године у 15 часова на Правном факултету Универзитета у Нишу бити одржано гостујуће предавање проф. др Маје Настић, ванредног професора на Катедри за јавноправне науке Правног факултета Универзитета у Нишу, под називом "Корпоративна одговорност за поштовање људских права" у оквиру курса „Правно регулисање новог економског управљања у Европској унији“. Узимајући у обзир ситуацију проузроковану пандемијом COVID-19 и обавезну примену епидемиолошких мера за заштиту живота и

здравља, гостујуће предавање ће бити реализовано онлајн путем ZOOM платформе која ће бити бесплатна за учеснике.

Подршка Европске комисије за производњу ове публикације не представља одобрење садржаја који одражава само ставове аутора и Комисија не може бити одговорна за било какву употребу информација садржаних у њој.

Erasmus+ programme
Jean Monnet Activities
Jean Monnet Academic Modules
Project Reference: [620002-EPP-1-2020-1-RS-EPPJMO-MODULE](#).

With the support of the
Erasmus+ Programme
of the European Union